

УДК 351.005.1

JEL H83

DOI: 10.32782/2786-8273/2024-6-9

Медведенко І.В.

аспірант кафедри журналістики та міжнародних відносин,

Київський університет культури

ORCID: <https://orcid.org/0009-0006-6161-9589>

Ihor Medvedenko

Kyiv University of Culture

ЕЛЕКТРОННЕ УРЯДУВАННЯ: МІЖНАРОДНИЙ ДОСВІД ТА ПЕРСПЕКТИВИ ДЛЯ УКРАЇНИ

ELECTRONIC GOVERNANCE: INTERNATIONAL EXPERIENCE AND PROSPECTS FOR UKRAINE

Анотація. У статті визначено ключові аспекти впровадження електронного урядування в системі державного управління України з урахуванням міжнародного досвіду. Автор статті показує, як використання інформаційно-комунікаційних технологій впливає на ефективність та прозорість надання публічних послуг, зокрема через розвиток електронної взаємодії між державою, громадянами та бізнесом. Розглянуто правові та прикладні аспекти впровадження електронного урядування в Україні через прийняття законодавчих актів, цифровізацію публічних послуг та покращення взаємодії в онлайн та офлайн форматах. Досліджено перші кроки в запровадженні основ електронної демократії. Підкреслено позитивну динаміку індексу розвитку електронного урядування та висвітлено актуальність подальших досліджень для удосконалення державного управління в епоху цифрових трансформацій.

Ключові слова: електронне урядування, цифровізація, прозорість, цифрова інфраструктура, публічні послуги.

Abstract. Introduction. The 21st century presents new challenges for public administration systems, both in Ukraine and globally. In response to these challenges, Ukraine started developing electronic governance in the state administration system, taking into account international experience. **The purpose** of this study is to reveal the theoretical and practical aspects of electronic governance implementation, considering the international and Ukrainian realities of public administration. **Methods.** The study uses a combination of general scientific methods, including a literature review, in-depth case studies, and special methods such as statistical analysis. **Results.** Electronic governance development in Ukraine has shown mixed progress, with both advancements and ongoing challenges. According to the United Nations E-Government Development Index (EGDI), Ukraine demonstrated significant progress in 2022 ranked 46th out of 193 countries, compared to 62nd in 2016. Reviewed the legal and practical aspects of e-governance implementation in Ukraine, focusing on the adoption of legislative acts, the digitalization of public services, and the enhancement of interactions in both online and offline formats. As of 2022, the network of Administrative Service Centers (CNAPs) in Ukraine has grown to approximately 3000 locations. Furthermore, the initial steps in establishing the foundations of e-democracy have been explored by legislative acts and laws. **Conclusion.** E-government should be considered an effective tool for the development of the public administration system in the digital era. Promising areas for further research on the development of e-governance in Ukraine include identifying key factors influencing the transformation of the institutional environment for effective management of e-governance development; achieving a balance between the information security of the state and its citizens and the request for open databases; analyzing successful cases of other countries regarding regulatory and legal regulation and effective mechanisms of public control over e-governance.

Keywords: e-governance, digitalisation, transparency, digital infrastructure, public services.

Постановка проблеми. XXI століття формує нові виклики для системи державного управління, надаючи водночас нові можливості для підвищення якості управлінських рішень. Багато в чому це зумовлено розвитком інформаційно-комунікаційних технологій (ІКТ), які уможливають впровадження електронного урядування як новітньої складової суспільного та політичного життя держав постіндустріальної доби. Впровадження е-урядування можна розглядати в якості ефективної регуляторної стратегії протидії корупції, підвищення прозорості рішень як на загальнодержавному, так і на місцевому рівнях, а відтак розглядається наразі як громадянським суспільством, самим політикумом так і експертами в якості одного із дієвих інструментів підвищення якості управління.

Впровадження е-урядування передбачає реалізацію кількох пріоритетних завдань, а саме: створення інсти-

туційних та інформаційних передумов для підвищення ефективності дій уряду; зниження рівня корупційних ризиків управлінської системи шляхом збільшення частки електронних послуг громадянам і бізнесу; розширення спектру інструментів для розвитку демократичних засад сучасного суспільства тощо. Ці аспекти проблематики електронного урядування є нагальними та актуальними як для держав із зрілими демократичними традиціями, так і країн, які проходять болісний шлях власної демократичної ідентичності та розвитку.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питання електронного урядування на національному рівні знайшло своє відображення у багатьох публікаціях, особливо в зарубіжній фаховій літературі. Виявлено щільний зв'язок між переходом на е-урядування та досягненням цілей сталого розвитку, встановлених Організацією Об'єднаних Націй до 2030 року [1].

Проблематиці е-урядування значну увагу приділяється і в українській фаховій літературі, зокрема в працях О.І. Архипської, О.А. Баранова, О.О. Берназюк, С.В. Дзюби. Роботи О.С. Дніпрової, М.П. Ільницького та Л.І. Лойко детально розглядають перспективи впровадження технологій електронної взаємодії в Україні. Не можна не згадати колективну роботу «Електронне урядування та електронна демократія» [2], що презентує всебічний розгляд проблематики е-урядування в Україні. Питання проблем та перспектив розвитку електронного урядування в Україні є предметом дослідження багатьох українських науковців. Серед них можна виділити Ю. Приймака, Л. Левченко, В. Дрешпака, В. Єганова, Ю. Добуша, А. Грицана, М. Климаша, Я. Калакуру та інших.

Дослідження зарубіжного досвіду впровадження електронного урядування проведені українськими науковцями О. Мазуром, А. Ушаковим, О. Онуфрієнко, А. Серенюк та іншими. Особливу увагу приділено аналізу інструментів е-урядування на регіональному рівні, що відображено в працях А. Серенюка, О. Бузулуку, В. Марченка та В. Коновала.

Незважаючи на значний обсяг досліджень, актуальним залишається поглиблений аналіз складових електронної взаємодії держави та суспільства, зокрема електронного управління, електронних послуг та електронної демократії, з урахуванням специфіки українського контексту.

Метою статті є розкриття теоретичних та практичних аспектів впровадження е-урядування з урахуванням міжнародних та українських реалій публічного управління.

Виклад основного матеріалу дослідження.

1. Підходи до тлумачення е-урядування.

Електронне урядування є найбільш широко використовуваним терміном для позначення результату цифрової трансформації через мінливий характер політики [3]. Цифрова, або четверта промислова революція, здійснює всебічний вплив на національні та глобальні моделі промисловості, економіки та управління. Інформаційні та комунікаційні технології (ІКТ) лежать в основі цих змін. Усі сфери суспільства поступово пристосовуються, включно з урядами, структурами управління та державною адміністрацією. Мова йде про зміни під впливом розвитку технологій, оцифрування (тобто процесу переходу від аналогових до цифрових форм і форматів у межах цифровізації) і цифровізації (тобто використання цифрових технологій для зміни адміністративних і політичних процесів).

Аналіз міжнародного досвіду свідчить про безпосередній зв'язок між взаємодією електронного урядування (відносини між громадянами, урядом, державними та приватними суб'єктами, особливо в контексті цифровізації та інновацій) та феноменом електронного уряду (державні послуги, що надаються через інформаційно-комунікаційні технології (ІКТ)). Проблема е-урядування може тлумачитися у широкому сенсі і стосується теорій, концепцій та дискурсів щодо ролі, повноважень та місця функцій уряду, тоді як електронний уряд має зв'язок зі специфічними політичними структурами уряду, які впроваджують такі концепції на практиці. Електронний уряд, як зазначають учені, може бути продуктивнішим

варіантом звичайного уряду, якщо він добре впроваджений і керований; електронне урядування може зрости у спільне управління за безпосередньої участі громадян у здійсненні публічної влади [4, с. 473]. У вузькому сенсі його розглядають, за визначенням Гордона, як використання ІКТ (блокчейн, робототехніка, Інтернет речей, штучний інтелект, великі дані тощо) для поліпшення процесу державного управління [5]. У вузькому розумінні його іноді визначають як послуги для громадян, технологічну реорганізацію або закупівлі через Інтернет [6]. На думку Спреміча та ін., електронний уряд – це використання інформаційних технологій та Інтернету для кращого надання державних послуг громадянам [7].

Дискурс навколо е-урядування характеризується динамічним розвитком як теоретичного підґрунтя, так і понятійного апарату. Значний вплив на еволюцію цього феномену мали дослідження експертів Світового банку. Згідно з їхньою концепцією, е-урядування передбачає інтеграцію інформаційних технологій у діяльність державних органів з метою створення сприятливого середовища для громадян, бізнесу та інших державних установ. Таке середовище характеризується розширенням спектру доступних адміністративних послуг, оптимізацією взаємодії держави та бізнесу, а також забезпеченням прозорого доступу до інформації [8].

У Концепції розвитку електронного урядування в Україні до 2020 року підкреслювалося, що зростаюча цифровізація суспільства формує нові вимоги до діяльності державних органів. Громадяни очікують від них більш ефективної взаємодії, заснованої на принципах прозорості та відкритості, а також бажають брати активну участь у процесі управління державою [9]. Таким чином, стратегічною метою е-урядування є створення ефективної системи управління, яка задовольняла б потреби всіх зацікавлених сторін: державних органів, громадян та бізнесу.

Е-урядування можна визначити як застосування інформаційних технологій для управління державними справами в економічній, політичній та адміністративній сферах. Кінцева мета цього процесу – забезпечення прозорості роботи державних органів на всіх рівнях, підвищення їхньої відповідальності перед громадянами та посилення взаємодії з ними.

Впровадження е-урядування має сприяти створенню держави, яка не лише реагує на запити громадян, але й постійно вдосконалює свою інфраструктуру, як технічну, так і правову, для забезпечення сумісності з міжнародними стандартами та регіональними особливостями.

Організація Об'єднаних Націй застосовує комплексний підхід для оцінки ефективності використання інформаційно-комунікаційних технологій (ІКТ) у державному секторі. Цей підхід базується на низці індикаторів, які дозволяють виміряти ступінь цифрової трансформації державного управління.

Одним з ключових інструментів оцінки є Індекс розвитку електронного урядування (EGDI). Розрахований кожні два роки, EGDI відображає здатність держави забезпечувати громадянам якісні онлайн-послуги за допомогою ІКТ. Індекс складається з трьох основних компонентів: індекс онлайн-послуг, індекс телекомунікаційної інфраструктури, індекс людського капіталу.

Крім EGDI, ООН використовує й інші індикатори для більш детальної оцінки цифрової трансформації державного управління, зокрема, індекс цифрової трансформації та інтенсивності використання цифрових технологій в органах державної влади та місцевого самоврядування.

У 2022 році 60 країн мали дуже високі значення EGDI від 0,75 до 1,00, порівняно з 57 країнами у 2020 році – зростання відбулося на 5,3 % для цієї групи. Загалом 73 країни мали високі значення EGDI від 0,50 до 0,75, а 53 країни входять до групи середнього EGDI зі значеннями від 0,25 до 0,50. Сім країн (на одну менше, ніж у 2020 році) мали низькі значення EGDI (від 0,00 до 0,25). Станом на 2022 рік Україна демонструє значне зростання індексу розвитку електронного урядування (EGDI), увійшовши до групи країн з дуже високим рівнем цього показника (0,8029) та посівши 46 місце у світовому рейтингу [10]. Це свідчить про суттєвий прогрес у сфері цифрової трансформації державного управління в Україні порівняно з 2016 роком, коли країна займала 62 місце.

Таке помітне покращення можна пояснити низкою факторів, зокрема, зміною політичного курсу, спрямованого на посилення цифрової трансформації, а також підвищенням рівня інституційної спроможності державних органів. Однак, варто зазначити, що період з 2016 по 2018 роки характеризувався спадом показника EGDI в Україні, що було зумовлено несприятливими макроекономічними умовами та внутрішньополітичними викликами.

Якщо оцінювати ситуацію в Україні та в глобальному вимірі, то згідно висновків United Nations E-Government Survey 2022 [10] вона наступна. Кількість країн, що надають оцінювані онлайн-послуги, збільшилася в середньому на 5 % з 2020 року, причому збільшення було зареєстровано за всіма видами послуг, крім однієї. Кількість країн, що пропонують послуги, які дають змогу користувачам подавати заяви на участь у програмах соціального захисту (таких як материнський догляд, дитячі субсидії, пенсії, житлові і продовольчі допомоги) зазнала найбільш значного збільшення (17 %), що, можливо, відбулося у відповідь на пандемію COVID-19. Єдина послуга, запропонована цього року меншою кількістю країн, – це реєстрація автотранспортних засобів, хоча і тут відбулося лише незначне зниження (6,1 %).

У глобальному масштабі найпоширенішою онлайн-послугою є реєстрація нового підприємства; з 2020 року кількість країн, що надають цю послугу, збільшилася зі 162 до 177 (або на 9,2 %). Загалом послуги, пов'язані з бізнесом, як-от реєстрація, ліцензування та подання податкових декларацій компаній, входять до п'ятірки найбільш часто запропонованих державних послуг. Подача податкових форм і платежів онлайн, аналогічно до послуг, запропонованих для подання прибуткового податку та податку на додану вартість (ПДВ), є новим показником, доданим у 2022 році.

Дані показують, що послуги з подання податкових декларацій частіше пропонуються підприємствам (153 країни), ніж фізичним особам (151 країна для прибуткового податку та 142 країни для ПДВ [11]).

Якщо оцінювати регіональний аспект розвитку е-урядування, то усі регіони, крім Океанії, поліпшили свої середні значення EGDI у 2022 році. Європа зали-

шається лідером у розвитку електронного урядування із середнім значенням EGDI 0,8305, за нею йдуть Азія (0,6493), Північна і Південна Америка (0,6438), Океанія (0,5081) і Африка (0,4054).

2. Правові та прикладні аспекти впровадження е-урядування в Україні.

Зауважимо, що український досвід розвитку електронного урядування демонструє позитивну динаміку, що підтверджується міжнародними рейтингами. Цей процес характеризується низкою важливих кроків на державному рівні:

- на рівні Верховної Ради було ухвалено низку ключових законів, як «Про електронні довірчі послуги», «Про доступ до публічної інформації» та «Про схвалення Концепції розвитку електронного урядування в Україні»;
- створено офіційні веб-портали, а саме Національний портал відкритих даних, Урядовий портал та Єдиний державний портал адміністративних послуг;
- запущено процес відкриття центрів надання адміністративних послуг (ЦНАПів) та розвиток електронних реєстрів і баз даних

Згідно з даними за 2022 рік, мережа ЦНАП в Україні зазнала значного розширення, досягнувши приблизно 3 тисяч точок обслуговування. Структура мережі демонструє різноманітність форматів: стаціонарні ЦНАП, віддалені робочі місця, мобільні офіси та територіальні підрозділи. Порівняно з 2020 роком, спостерігається зростання мережі на понад 1,5 тисячі точок. Аналіз регіональних показників свідчить про лідерство Івано-Франківської, Дніпропетровської, Волинської та Черкаської областей за рівнем доступності державних послуг. Для підтримки розвитку мережі ЦНАП на місцевому рівні уряд України у 2022 році виділив субвенцію в розмірі 231 млн грн [13].

Впровадження система електронної взаємодії органів виконавчої влади (СЕВ ОБВ) демонструє стрімкий розвиток в Україні. Згідно з даними [12, 13], кількість підключених до системи органів державної влади, установ та організацій значно зросла за період з 2018 по 2019 роки, досягнувши 899 суб'єктів з веб-доступом (станом на 30 листопада 2019 року). Це свідчить про активне впровадження електронного урядування в різних сферах державної діяльності.

Також варто зазначити, що СЕВ ОБВ не лише збільшує кількість користувачів, а й обсяги обміну інформацією. Так, щоденний обсяг пересилання електронних документів у системі становить близько 5400 одиниць [13]. Постійне розширення кола користувачів, до якого входять новостворені об'єднані територіальні громади, ЦНАПи та інші суб'єкти, свідчить про актуальність і перспективність використання СЕВ ОБВ для забезпечення ефективної взаємодії органів державної влади, громадським суспільством та бізнесом.

Дослідження в галузі електронного урядування виокремлюють низку ключових елементів, які визначають функціональні можливості цього феномену. Розвиток цих елементів сприяє підвищенню ефективності публічного управління, зокрема, в секторі взаємодії держави з громадянами (G2C). Зокрема, автори дослідження [2, с. 30] підкреслюють важливість забезпечення постійного доступу до електронних послуг як ознаки якісно нового рівня взаємодії держави та суспільства.

Сфера електронної адміністрації, електронних послуг та електронної демократії становить єдиний фундамент сучасного е-урядування. Електронна адміністрація, як одна з його складових, передбачає систематичне застосування ІКТ для оптимізації внутрішніх процесів державних органів. Цей напрям охоплює як автоматизацію рутинних операцій, так і впровадження інноваційних рішень, таких як електронний документообіг та електронне архівування, що значно підвищує ефективність державного управління [14, с. 56–57].

Складові електронного урядування, спрямовані на внутрішню оптимізацію роботи державних органів («уряд для уряду» та «уряд для державних службовців»), забезпечують функціональне середовище для підвищення ефективності виконання адміністративних процедур. Зокрема, широке впровадження ІКТ, особливо в сфері електронного документообігу, дозволяє державним службовцям суттєво розширити спектр своїх повноважень та прискорити обробку інформації.

Згідно з Законом України «Про електронні документи та електронний документообіг» електронний документообіг (обіг електронних документів) – це сукупність процесів створення, опрацювання, відправлення, передавання, одержання, зберігання, використання та знищення електронних документів, які виконуються із застосуванням перевірки цілісності і в разі необхідності – з підтвердженням факту одержання таких документів [15].

З метою оптимізації та підвищення ефективності функціонування державного апарату, українське законодавство дедалі більше наголошує на необхідності переходу до безпаперового документообігу. Одним із ключових нормативно-правових актів, що регулюють цей процес, є постанову Кабінету Міністрів України від 17.01.2018 № 55 «Деякі питання документування управлінської діяльності», яка набула чинності 7 березня 2018 року. Цей документ закріпив електронну форму діловодства як пріоритетну для державних установ та підприємств. Зокрема, постановою визначає єдину систему електронного документообігу СЕВ ОБВ як обов'язковий інструмент для юридично значимої взаємодії органів виконавчої влади. Такий підхід не лише спрощує обмін інформацією між державними структурами, а й створює передумови для подальшого розвитку електронного урядування та надання адміністративних послуг в онлайн-режимі.

Станом на 2022 рік до версії 2.0 системи електронного обміну даними (СЕО ОБВ) було підключено понад тисячу організацій (за даними Держінформресурсу). Для сприяння розвитку міжвідомчого електронного документообігу було розроблено перелік протестованих систем електронного документообігу (СЕД), який включає 25 систем, інтеграційна взаємодія яких із системою електронного взаємодії органів влади (СЕВ ОБВ) є регламентованою [12].

Відповідно до Закону України «Про внесення змін до Регламенту Верховної Ради України щодо вдосконалення електронної форми документообігу у Верховній Раді України», який набрав чинності 4 лютого 2020 року, перехідний період тривав з 4 лютого по 1 вересня 2020 року. Протягом цього часу паралельно діяли паперова та електронна форми законодавчого процесу. Після закінчення перехідного періоду парламент перейшов на повний електронний документообіг.

Для України, як власне і інших держав важливим є питання аналізу рівня охоплення та розвитку інформаційних технологій в публічному управлінні.

Для здійснення ефективного моніторингу інформаційних потоків в управлінні, дослідники [16] пропонують наступну послідовність дій:

- детальний аналіз усіх типів інформаційних взаємодій між структурними підрозділами організації;
- оцінка застосовуваних інформаційних систем та технологій;
- виявлення потенційних точок застосування ІКТ для автоматизації та оптимізації управлінських процесів;
- розробка відповідних інформаційних рішень, здатних підвищити ефективність управління на всіх рівнях.

Безумовно, ефективне впровадження ІКТ в державне управління сприяє значному підвищенню продуктивності адміністративних процесів, зокрема, дозволяє оперативно узагальнювати великі обсяги даних, приймати обґрунтовані рішення та своєчасно реагувати на потреби громадян.

Для комплексної оцінки ефективності використання ІКТ у системі електронного уряду необхідно розробити систему показників, які б відображали не лише економічні аспекти, такі як скорочення витрат на адміністративні процедури, а й якісні характеристики, зокрема підвищення прозорості та доступності державних послуг для громадян.

Таблиця 1

Елементи моделі е-урядування

Елементи моделі	Перелік функцій
G2G (government to government, уряд для уряду)	оптимізація внутрішніх процесів через впровадження електронного документообігу та обмін даними між різними інформаційними системами
G2C (government to citizens уряд для громадян)	отримання громадянами можливість отримувати інформацію про діяльність державних органів, звертатися зі зверненнями, брати участь у формуванні державної політики та контролювати діяльність посадових осіб
G2B (government to business, уряд для бізнесу)	створення сприятливого бізнес-клімату через спрощення адміністративних процедур, надання електронних послуг для бізнесу та залучення бізнесу до процесу розробки та реалізації державних програм
G2E (government-to-employees, уряд для державних службовців)	підвищення ефективності роботи державних службовців через впровадження електронного документообігу, використання систем електронного навчання та забезпечення доступу до необхідної інформації в електронному вигляді.

Джерело: побудовано автором на основі [2]

Сучасні демократичні процеси все активніше інтегрують ІКТ, формуючи нову парадигму політичної участі – електронну демократію. Її суть полягає у залученні громадян та організацій до державного управління за допомогою ІКТ. Головна мета такого підходу – розширити можливості участі в політичному процесі для тих груп, які традиційно були маргіналізовані.

В Україні з 2015 року активно розвиваються інструменти електронної демократії, серед яких електронні петиції, е-декларації (запроваджено з 2016 р.) та портали відкритих даних. Нормативно-правова база, що регулює ці процеси, включає Закони України «Про інформацію», «Про доступ до публічної інформації» та відповідні укази Президента. Однак, для подальшого розвитку електронної демократії необхідне прийняття законопроектів «Про публічні консультації» та «Про всеукраїнський референдум».

Згідно із Законом України «Про електронні довірчі послуги», електронна послуга – це будь-яка послуга з надання певного матеріального чи нематеріального блага на користь іншої особи, яка надається через інформаційно-комунікаційну систему. Тому, ефективне впровадження електронного урядування в Україні потребує систематичного аналізу потреб та інтересів користувачів таких послуг.

Електронні послуги, за визначенням В.О. Коновала, характеризуються забезпеченням публічними послугами громадян та інших цільових аудиторій, на основі використання ІКТ, а відтак формують свого роду лояльність громадян до своєї держави з огляду на зниження рівня корупції та підвищення прозорості рішень [14, с. 58]. Їхнє впровадження сприяє підвищенню рівня життя, оскільки спрощує доступ до державних послуг та оптимізує роботу органів влади. Розвиток електронних послуг у сферах освіти, соціального забезпечення та охорони здоров'я позитивно впливає на загальну задоволеність громадян.

Зручність використання електронних послуг для громадян та бізнесу є очевидною. Можливість отримати необхідні документи та інформацію онлайн значно скорочує час та зусилля, необхідні для виконання певних процедур. Крім того, електронні послуги сприяють зниженню рівня корупції, оскільки мінімізують необхідність особистого контакту з чиновниками.

Україна активно розвиває сферу електронних послуг. Програма «Дія» демонструє прагнення держави забезпечити доступ до широкого спектра послуг в онлайн-режимі. Однак, для повної реалізації потенціалу електронного урядування необхідно вирішити ряд проблем, таких як цифровий розрив та необхідність підвищення рівня кібербезпеки.

Висновки. За результатами дослідження можна сформулювати низку важливих висновків:

1. Е-урядування є невід'ємною складовою сучасного інформаційного суспільства, оскільки воно забезпечує ефективну взаємодію держави, бізнесу та громадян. Завдяки впровадженню електронних сервісів спрощуються адміністративні процедури, підвищується доступність інформації та створюються нові можливості для розвитку економіки.

2. Аналіз українського та зарубіжного досвіду впровадження електронного урядування виявляє спільні системні проблеми. Зокрема, відзначається фрагментарність інформаційної інфраструктури як на державному, так і на місцевому рівнях, що зумовлено недостатнім інформаційним забезпеченням як окремих організацій, так і суспільства в цілому. Технологічне забезпечення часто не відповідає сучасним вимогам, а функціонал інформаційних служб обмежується рутинними операціями з обробки даних. Системна проблема полягає також у відсутності ефективних механізмів навчання та підвищення кваліфікації персоналу в сфері аналізу інформації.

3. Серед ключових досягнень розвитку електронного урядування можна виділити: удосконалення нормативно-правової бази, створення єдиних інформаційних порталів та веб-ресурсів органів державної влади, розширення мережі ЦНАПів, а також активну модернізацію та розширення спектру електронних державних послуг. До ключових тенденцій розвитку можна віднести: розширення функціоналу електронних платформ для взаємодії громадян з державою, використання аналітики даних для прийняття обґрунтованих управлінських рішень, а також адаптацію електронних систем до нових потреб, що виникають у зв'язку зі змінами в суспільстві та економіці.

4. Ефективне впровадження електронного документообігу в системі е-урядування вимагає збалансованого підходу, який передбачає не лише наявність необхідних технологічних рішень, але й достатнє фінансування та відповідний рівень кваліфікації персоналу. Забезпечення довготривалого зберігання електронних документів у державних архівах. Для подальшого розвитку електронної демократії необхідне систематичне вдосконалення нормативно-правового поля. Це передбачає прийняття таких законодавчих актів, як Закон України «Про публічні консультації» та Закон України «Про всеукраїнський референдум».

5. Для створення повноцінного електронного урядування в Україні необхідно забезпечити розвиток ІКТ, зокрема, шляхом розширення смуги пропускання мережі Інтернет, впровадження автоматизованих систем обробки інформації та надання адміністративних послуг, а також підвищення рівня цифрової грамотності населення.

6. Компаративний аналіз стану е-урядування в Україні щодо інших держав згідно United Nations E-Government Survey 2022 показав, що вона демонструє динамізм у просуванні до цифрового урядування і входить до групи держав із найвищими показниками глобального індексу EGDI.

Перспективним напрямком дослідження динаміки розвитку електронного урядування в Україні є детальний аналіз інституційних перетворень, необхідних для забезпечення ефективного управління цим процесом. Особливу увагу слід приділити виявленню ключових факторів, які впливають на трансформацію інституційного середовища та сприяють або стримують розвиток е-урядування. Крім того, актуальним є дослідження механізмів досягнення оптимального балансу між забезпеченням інформаційної безпеки держави та реалізацією принципу відкритості даних.

Бібліографічний список:

1. Glass L.M., Newig J. Governance for achieving the sustainable development goals: How important are participation, policy coherence, reflexivity, adaptation and democratic institutions? *Earth System Governance*. 2019. Vol. 2. № 100031. URL: <https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S2589811619300308>
2. Електронне урядування та електронна демократія: навч. посіб. : у 15 ч. / за заг. ред. А. І. Семенченка, В. М. Дрешпака. Ч. 1: Вступ до курсу. Концептуальні засади електронного урядування та електронної демократії / [В. Я. Малиновський, Н. В. Грицяк, А. І. Семенченко]. Київ : ФОП Москаленко О. М., 2017. 70 с.
3. Umbach, G., & Tkalec, I. (2022). Evaluating e-governance through e-government: Practices and challenges of assessing the digitalisation of public governmental services. *Evaluation and Program Planning*, 93, 102118. DOI: <https://doi.org/10.1016/j.evalprogplan.2022.102118>
4. Лойко Л. І., Хочь І. Х. Інструменти, механізми та еволюція електронного урядування // *Правова держава*. 2010. Вип. 21. С. 471–476.
5. Gordon, F.T. (2002). E-government-introduction. *ERCIM News* 48.
6. Signore, O., Chesi, F., Palloti, M. (2005). E-government: challenges and opportunities. *CMG itay-XIX Annual Conference*.
7. Spremić M., Šimurina J., Jaković B., Ivanov M. (2009). E-government in transition economies. *World Academy of Science, Engineering and Technology*, 53. University of Zagreb, Croatia. URL: https://www.researchgate.net/publication/283267940_E-Government_in_Transition_Economies
8. UN Global E-government Survey 2016: E-government in Support of Sustainable Development // *E-government Survey* / UN. New York, 2016. 237 p. URL: <https://publicadministration.un.org/egovkb/Portals/egovkb/Documents/un/2016-Survey/E-Government%20Survey%202016.pdf>
9. Про схвалення Концепції розвитку електронного урядування в Україні: Розпорядження Кабінету Міністрів України від 20 вересня 2017 р. № 649-р. URL: <https://www.kmu.gov.ua/npas/250287124>
10. *E-Government Survey 2022. The Future of Digital Government* / Department of Economic and Social Affairs, United Nations. New York, 2022. URL: <https://desapublications.un.org/sites/default/files/publications/2022-09/Web%20version%20E-Government%202022.pdf>
11. Мінцифри: Кількість точок доступу до адміністративних послуг наближається до 3000. URL: <https://www.kmu.gov.ua/news/mincifri-kilkist-tochok-dostupu-do-administrativnih-poslug-nablizhayetsya-do-3000> (дата звернення: 13.07.2024).
12. Система електронної взаємодії органів виконавчої влади (СЕВ ОБВ). URL: <https://se.dia.gov.ua/sev-ovv> (дата звернення: 13.07.2024).
13. *Е-урядування – ключ до реформ в Україні* / Державне агентство з питань електронного урядування відзвітувало про досягнення та плани електронного урядування // Galinfo. 2019. 30 січ. URL: https://galinfo.com.ua/articles/euryaduvannya_klyuch_do_reform_v_ukraini_307023.html
14. Коновал В. О. Організаційно-правові механізми державного управління електронним урядуванням на місцевому рівні на прикладі територіальної громади міста Києва : дис. ... канд. наук з держ. упр.: спец. 25.00.02 – механізми державного управління. Київ : Ін-т підгот. кадрів держ. служби зайнятості України, 2018. 330 с.
15. Про електронні документи та електронний документообіг: Закон України від 22 трав. 2003 р. № 851-IV / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/851-15> (дата звернення: 13.07.2024).
16. Краснопольська Т. Ефективність використання ІКТ у системі публічного управління // Європейські орієнтири розвитку України в умовах війни та глобальних викликів ХХІ століття: синергія наукових, освітніх та технологічних рішень : матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Одеса, 19 травня 2023 р.) / за заг. ред. С. В. Ківалова. У 2 т. Одеса : Видавництво «Юридика», 2023. Т. 1. С. 170–173.

References:

1. Glass L.M., Newig J. (2019) Governance for achieving the sustainable development goals: How important are participation, policy coherence, reflexivity, adaptation and democratic institutions? *Earth System Governance*, vol. 2, № 100031. Available at: <https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S2589811619300308>
2. Malynovskyi, V. Ya., Hrytsiak, N. V., & Semenchenko, A. I. (2017). Elektronne uriaduvannya ta elektronna demokratiia: navch. posib. u 15 ch. [E-Government and E-Democracy: textbook in 15 parts]. Ch. 1: Vstup do kursu. Kontseptualni zasady elektronnoho uriaduvannya ta elektronnoi demokrati [Part 1: Introduction to the course. Conceptual Foundations of E-Government and E-Democracy]. Kyiv: FOP Moskalenko O. M., 70 p. (in Ukrainian).
3. Umbach G., Tkalec I. (2022) Evaluating e-governance through e-government: Practices and challenges of assessing the digitalisation of public governmental services. *Evaluation and Program Planning*, vol. 93, 102118. DOI: <https://doi.org/10.1016/j.evalprogplan.2022.102118>
4. Loyko L. I., Khoch I. Kh. (2010) Instrumenty, mekhanizmy ta evoliutsiia elektronnoho uriaduvannya [Instruments, mechanisms and evolution of e-governance]. *Pravova derzhava – Lawful State*, vol. 21, pp. 471–476. (in Ukrainian).
5. Gordon F.T. (2002) E-government-introduction. *ERCIM News*, 48.
6. Signore O., Chesi F., Palloti M. (2005) E-government: challenges and opportunities. *CMG itay-XIX Annual Conference*.
7. Spremić, M., Šimurina, J., Jaković, B., & Ivanov, M. (2009). E-government in transition economies. *World Academy of Science, Engineering and Technology*, vol. 53, University of Zagreb, Croatia. Available at: https://www.researchgate.net/publication/283267940_E-Government_in_Transition_Economies
8. UN (2016) *UN Global E-government Survey 2016: E-government in Support of Sustainable Development*. New York: United Nations. Available at: <https://publicadministration.un.org/egovkb/Portals/egovkb/Documents/un/2016-Survey/E-Government%20Survey%202016.pdf>
9. Cabinet of Ministers of Ukraine (2017) Pro skhvalennia Kontseptsii rozvytku elektronnoho uriaduvannya v Ukraini [On the approval of the Concept for the development of e-governance in Ukraine], Decree No. 649-r of September 20, 2017. Available at: <https://www.kmu.gov.ua/npas/250287124>
10. UN (2022) *E-Government Survey 2022. The Future of Digital Government*. New York: United Nations. Available at: <https://desapublications.un.org/sites/default/files/publications/2022-09/Web%20version%20E-Government%202022.pdf>

11. Ministry of Digital Transformation of Ukraine (2024) Kil'kist tochkov dostupu do administratyvnykh poslug nablyzhaetsia do 3000 [The number of access points to administrative services is approaching 3000]. Available at: <https://www.kmu.gov.ua/news/minci-fri-kilkist-tochkov-dostupu-do-administrativnih-poslug-nablizhayetsya-do-3000> (accessed July 13, 2024). (in Ukrainian).

12. Cabinet of Ministers of Ukraine (2024) Systema elektronnoi vzaiemodii orhaniv vykonavchoi vlady (SEV OVB) [System of electronic interaction of executive authorities]. Available at: <http://dir.gov.ua/sistemaelektronnoi-vzayemodiyi-organ/> (accessed July 13, 2024). (in Ukrainian).

13. State Agency for E-Governance (2019) E-uriaduvannia – kliuch do reform v Ukraini [E-governance – the key to reforms in Ukraine]. *Galinfo*, January 30. Available at: https://galinfo.com.ua/articles/euryaduvannya_klyuch_do_reform_v_ukraini_307023.html (in Ukrainian).

14. Konoval V. O. (2018) Orhanizatsiino-pravovi mekhanizmy derzhavnoho upravlinnia elektronnoho uriaduvannia na mistsevomu rivni na prykladi terytorialnoi hromady mista Kyieva: Dys. ... kand. nauk z derzh. upr.: spets. 25.00.02 [Organizational and legal mechanisms of state management of e-governance at the local level on the example of the territorial community of Kyiv] : PhD Thesis. Kyiv: Institute for the Training of Personnel of the State Employment Service of Ukraine, 330 p. (in Ukrainian).

15. Verkhovna Rada of Ukraine (2003) Pro elektronni dokumenty ta elektronni dokumentoobih: Zakon Ukrainy vid 22 trav. 2003 r. № 851-IV [On electronic documents and electronic document management: Law of Ukraine of May 22, 2003 No. 851-IV]. Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/851-15> (in Ukrainian).

16. Krasnopolska, T. (2023). Efektyvnist vykorystannia IKT u systemi publichnoho upravlinnia [The efficiency of ICT use in the public administration system]. *Europeiskie oriyentyry rozvytku Ukrainy v umovakh viiny ta hlobalnykh vyklykiv XXI stolittia: synerhiia naukovykh, osvitykh ta tekhnolohichnykh rishen* (Odesa, May 19, 2023), vol. 1, pp. 170–173. Odesa: Vydavnytstvo «Yurydyka». (in Ukrainian).

Стаття надійшла до редакції: 15.08.2024